

Tom XVIII dedykowany pamięci
prof. dra hab. Tadeusza Szymańskiego (1938–2021)
językoznawcy – slawisty, bułgarysty

Profesor Tadeusz Szymański (6 XII 1938–1 VI 2021)

Tadeusz Szymański urodził się 6 grudnia 1938 roku w Lipnicy Górnej w pobliżu Bieczu. W 1955 roku podjął na Uniwersytecie Jagiellońskim studia slawistyczne, specjalizując się w języku bułgarskim pod kierunkiem profesora Franciszka Sławskiego, który zainteresował go etymologią polską i słowiańską. Uczęszczał na wykłady profesorów Tadeusza Lehra-Spławińskiego, Tadeusza Milewskiego i Alfreda Zaręby. Pracę magisterską przygotował na temat języka *Damaskinu Swisztowskiego* (1960), ważnego zabytku piśmiennictwa nowobułgarskiego z XVIII wieku.

W 1960 roku rozpoczął zajęcia z gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach, a w latach 1961–1992 pracował w Zakładzie (następnie Instytucie) Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk. W 1967 roku obronił na Uniwersytecie Jagiellońskim pracę doktorską na temat *Słowotwórstwo rzeczownika w bułgarskich tekstach XVII–XVIII wieku* (Prace Komisji Słowianoznawstwa PAN, nr 15, Wrocław 1968), a w 1978 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Derywacja czasowników onomatopeicznych i ekspresywnych w języku bułgarskim* (Wrocław 1977). W 1992 roku podjął pracę w Instytucie Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie (od 1999 Akademii Pedagogicznej, od 2008 Uniwersytetu Pedagogicznego).

W 1995 roku nadano mu tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych na podstawie *Studium z bułgarskiej dialektologii historycznej. Z historii dialektu okolic miasta Ruse* (Kraków 1995). W latach 1994–2000 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Filologii Polskiej, a następnie kierownika Katedry Języka Polskiego.

W 2003 roku wydał zbiór prac *Ze studiów nad słownictwem słowiańskim* (Kraków). Na zawartość książki składają się artykuły dotyczące etymologii niektórych rzadszych wyrazów występujących w języku polskim i w innych językach słowiańskich, głównie w języku bułgarskim. Część z tych artykułów publikowana była w wydawnictwach bułgarskich po bułgarsku. Do artykułów leksykalnych dołączone zostały trzy dotyczące historii badań nad słownictwem oraz jeden poświęcony antroponimii bułgarskiego miasta Ruse w pierwszej połowie XIX wieku, ale ściśle połączony z problematyką badań słownictwa bułgarskiego.

Profesor Szymański był członkiem kilku językoznawczych korporacji naukowych, m.in. Komisji Słowianoznawstwa PAN Oddziału w Krakowie oraz zagranicznych instytucji slawistycznych (Bułgaria, Macedonia). W 2001 roku został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, a w Bułgarii Orderem Cyryla i Metodego I stopnia oraz

medalem „Marin Drinov”. W 2009 roku Profesor Szymański przeszedł na emeryturę, zmarł 1 czerwca 2021 roku.

Profesor Tadeusz Szymański był uczniem i współpracownikiem Profesora Franciszka Sławskiego, dostarczając mu materiał słowiański do jego *Słownika etymologicznego języka polskiego* (od 1962 roku), a jako współautor *Słownika prasłowiańskiego* opracował kilkaset haseł do tomów I–VIII (1974–2001). Opublikował w „Języku Polskim” szereg artykułów na temat pochodzenia rzadkich wyrazów dawnych i gwarowych, m.in. *przyd* (1973), *skrzyżal* (1974), *szuleta*, *siewioreczka* (1975), *wydundniały* (1978), *duka(ć)*, *ducza* (1982), *bączal*, *japa* (1983), *(u)świerknąć* (1986). W sumie opublikował około 60 artykułów i recenzji oraz innych mniejszych prac. Był promotorem i recenzentem kilku rozpraw doktorskich i habilitacyjnych oraz kilkudziesięciu prac magisterskich z filologii polskiej.

Szereg ważnych prac poświęcił językowi bułgarskiemu. Pisał o dziedzictwie prasłowiańskim, o archaizmach i dialektyzmach w różnych zabytkach pisanych (Tikwesz, Obretenow), o zapożyczeniach tureckich w języku mieszkańców miasta Ruse i słownictwie handlowym tego miasta i nazwiskach jego mieszkańców. Wiele miejsca poświęcił *Damaskinom* i ich roli w kształtowaniu nowobułgarskiego języka literackiego. We wspomnianych wyżej monografiach (1968, 1977) dokonał dociekliwej analizy słowotwórstwa rzeczowników oraz czasowników ekspresywnych w tym języku na tle słowiańskim.

Kolejną domeną działalności naukowej Profesora Tadeusza Szymańskiego była bibliografia językoznawcza. Przez kilkadziesiąt lat (1962–2018) dostarczał materiału polskiego i bułgarskiego, niekiedy z adnotacjami o zawartości danej publikacji do międzynarodowej „Bibliographie Linguistique” / „Linguistic Bibliography” (wyd. Spectrum – Brill). Poświęcił ogromną ilość godzin pracy w Bibliotece Jagiellońskiej, biorąc do ręki i opisując bibliograficznie tysiące publikacji językoznawczych. Wydawcy tej międzynarodowej bibliografii językoznawczej uhonorowali Profesora, wpisując do tomu za rok 2020, który ukazał się po Jego śmierci, w roku 2021¹, dedykację tej treści:

This volume is dedicated to prof. dr hab. Tadeusz Szymański
Lipnica Górna 1938 – Kraków 2021
Contributor to the Linguistic Bibliography for Poland (1962–2018)
and Bulgaria (1962–2012).

Profesor Tadeusz Szymański był (obok Franciszka Sławskiego i Jerzego Ruska) jednym z największych bułgarystów polskich, a zarazem dociekliwym badaczem słowotwórstwa, leksykologii i etymologii słowiańskiej.

Oprac. Leszek Bednarczuk

¹ *Linguistic Bibliography for the Year 2020 and Supplement for previous Years*, edited by Anne Arssen, René Genis, Eline van der Veken, Brill, Leiden–Boston 2021.